

Người thầy trong truyền thống Nho giáo và Phật giáo

ISSN: 2734-9195 07:15 20/11/2025

Người thầy không chỉ là người dạy chữ, mà còn là người khai mở tư duy, soi sáng tâm hồn, hướng dẫn hành trình hình thành nhân cách toàn diện.

Tác giả: **Ngô Minh Chương**

Học viên Cử nhân Phật học Từ xa Khóa X – Học viện Phật giáo Việt Nam tại TP.Hồ Chí Minh

Tóm tắt

Bài viết tìm hiểu về vai trò và ý nghĩa của người Thầy trong mối liên hệ giữa truyền thống văn hóa Việt Nam, Nho giáo và Phật giáo. Trên cơ sở “**tôn sư trọng đạo**”, tác giả phân tích quan niệm người thầy trong Nho giáo – nơi nhấn mạnh đạo đức, lễ nghĩa và khuôn phép – so sánh với quan niệm trong Phật giáo, nơi người thầy (đạo sư) là bậc khai thị trí tuệ, hướng dẫn học trò nhận thức vô minh, phát triển tâm linh và đạt giác ngộ.

Trên nền tảng giáo dục hiện đại, khi tri thức và công nghệ phát triển mạnh mẽ, việc nhận thức vai trò sâu sắc của người thầy và giá trị tâm linh trong giáo dục trở thành con đường thiết yếu để phát triển nhân cách, trí tuệ và hạnh phúc con người.

Từ khóa: Người thầy, tôn sư trọng đạo, Nho giáo, Phật giáo, đạo sư, giáo dục, trí tuệ, từ bi.

1. Dẫn nhập

Truyền thống văn hóa Việt Nam, “**tôn sư trọng đạo**” không chỉ là một câu nói mang tính hình thức mà là chuẩn mực đạo đức được nuôi dưỡng qua hàng nghìn năm văn hiến. Mỗi dịp 20/11, toàn xã hội hướng lòng tri ân tới những người thầy, những người đã dốc lòng cống hiến cho sự nghiệp giáo dục, vừa truyền tri thức, vừa định hình nhân cách thế hệ trẻ.

Từ góc nhìn Phật học, ý niệm về người thầy vượt ra khỏi khuôn khổ dạy chữ và dạy nghề; mở rộng chiều sâu tâm linh, nơi người thầy được nhìn nhận như bậc khai thị trí tuệ, dẫn dắt học trò vượt qua vô minh, nhận thức bản thân, thấu hiểu bản chất khổ đau và hướng tới giác ngộ.

2. Người thầy trong Nho giáo: Đạo đức, lễ nghi và nhân cách

Nho giáo, với Khổng Tử là trung tâm, coi người thầy là trụ cột của hệ thống luân lý và giáo dục xã hội. Theo quan niệm “*Quân – Sư – Phụ*”, người thầy đứng thứ hai sau vua và ngang hàng với cha mẹ về vai trò giáo dục, vừa có uy quyền vừa có trách nhiệm hình thành nhân cách cho học trò. Thầy không chỉ truyền đạt kiến thức mà còn dạy điều hay lẽ phải, định hướng hành vi và nuôi dưỡng đạo đức. Trong triết lý Nho học, mục tiêu cuối cùng của giáo dục là hình thành con người quân tử, một cá nhân sống đúng đạo, trung thực, nhân ái, và có trách nhiệm với cộng đồng.

Học trò tôn kính, kính lễ và tri ân thầy, không chỉ vì nghĩa vụ đạo đức mà còn vì lòng biết ơn sâu sắc, biểu hiện của hiếu và trung.

Ví dụ: “*Muốn sang thì bắc cầu kiều, muốn con hay chữ phải yêu lấy thầy*”. Hình ảnh người thầy trong Nho giáo vừa là người truyền tri thức, vừa là hình mẫu nhân cách, vừa là chuẩn mực đạo đức để học trò noi theo trong đời sống hằng ngày.

Các điển tích lịch sử Việt Nam cũng minh chứng rõ rệt vai trò của người thầy theo Nho giáo. Chẳng hạn, Lê Quý Đôn, một danh sĩ và học giả lớn của thế kỷ XVIII, không chỉ nổi tiếng về tri thức uyên bác mà còn là tấm gương đạo đức trong việc hướng dẫn học trò. Ông không chỉ dạy chữ mà còn dạy cách sống, cách làm quan thanh liêm, hướng dẫn học trò phát triển nhân cách, góp phần hình thành lớp người có tri thức, đạo đức và trách nhiệm với đất nước. Những tấm gương như vậy cho thấy, trong bối cảnh Nho giáo, người thầy là nhân tố quan trọng quyết định chất lượng giáo dục và sự phát triển xã hội.

Giáo dục Nho học không chỉ dạy chữ mà còn dạy người, với mục tiêu hình thành nhân cách và đạo đức. Điều này cho thấy rằng vai trò của người thầy vượt ra ngoài kỹ năng chuyên môn, trở thành hình mẫu sống, biểu hiện của lễ nghĩa và trí tuệ, giúp học trò rèn luyện cách sống, ý thức trách nhiệm và lòng nhân ái. Như vậy, trong văn hóa Việt Nam, người thầy là hình tượng vừa có quyền lực vừa gần gũi mật thiết với chiều sâu nhân cách của học trò, là trung tâm kết nối giữa tri thức, đạo đức và xã hội.

Hình ảnh chỉ mang tính chất minh họa (sưu tầm).

3. Người thầy trong Phật giáo: Khai thị, Từ bi, hướng dẫn giải thoát

Trong Đạo Phật, người thầy còn được gọi là sư phụ với một ý nghĩa bao quát và rộng hơn. Đây là một từ Hán Việt, trong đó sư (師) có nghĩa là thầy, phụ (父) có nghĩa là cha. Như vậy, người thầy trong đạo vừa làm thầy, vừa làm cha. Đây là một trọng trách rất lớn, khi đấng mô phạm đảm nhiệm vai trò hết lòng dạy dỗ, quan tâm, săn sóc với sự ưu tư và cả những trăn trở dành cho đệ tử - những đứa con tinh thần của mình.

Sinh thời, đức Phật là người rất coi trọng và quan tâm đến dạy dỗ, giáo dục. Trong Kinh Giáo giới La Hầu La, khi biết được hành vi của con mình (tức La Hầu La - vị Sa-di đầu tiên trong lịch sử Tăng già Phật giáo, là một trong Thập đại đệ tử của đức Phật, vị được mệnh danh là "*Mật hạnh đệ nhất*"), đức Phật đã quan tâm giáo dục đến vị Sa-di đặc biệt này theo cách riêng. Đức Phật đã mượn hình ảnh chậu nước dơ để giáo huấn về hạnh chân thật. Đức Phật khuyến tấn mọi người phải có chính niệm, chính định, Ngài dùng hình ảnh chiếc gương để dạy cho La Hầu La biết tự phản tỉnh mình.

Thế tôn đã hướng dẫn Tôn giả La Hầu La phải biết hành động sao cho đem đến lợi mình, lợi người và lợi cả hai; từ đó dần tịnh hóa ba nghiệp thân - khẩu - ý.

Sánh ví người thầy như một người cha, có thể thấy đức Phật là một hình ảnh tiêu biểu và rõ nhất. Đức Phật không chỉ là một người thầy đã hướng dẫn cho đệ tử bước đi trên con đường chính đạo, Ngài còn vô cùng ân cần, quan tâm, chăm sóc và bảo bọc chúng đệ tử trong cuộc sống hằng ngày.

Tích truyện của câu Kinh Pháp Cú, ở phẩm Tâm, câu 41, có nói về đức Phật thuyết cho tỳ kheo Pūtigattatissa, khi Ngài trú tại Jetavana ở Sāvatthi. Chuyện rằng, tỳ kheo Tissa người ở Sāvatthi xuất gia trong Phật pháp đã lâu, du phương hành đạo rày đây mai đó. Nhưng bị quả ác nghiệp quá khứ nên Tỳ kheo Tissa bị bệnh ung nhọt khắp người, hôi hám vô cùng. Các vị tỳ kheo và sa di lúc đầu còn ở bên cạnh chăm sóc, nhưng rồi các vị không chịu nổi mùi hôi thối từ thân vị ấy đã bỏ đi hết. Người ta gọi tỳ kheo ấy với cái tên là Pūtigattatissa (là Tissa thúி thây).

Một ngày kia, đức Phật theo thông lệ sáng sớm dùng Phật nhãn quán xét chúng sinh hữu duyên cần tế độ. Ngài thấy tỳ kheo Pūtigattatissa có duyên lành đặc quả A la hán. Đức Phật thân hành đến tịnh thất của tỳ kheo nầy và bảo các tỳ kheo khác khiêng chiếc giường tỳ kheo Tissa nằm đến aggisālā lấy nước nóng giặt y dính máu mủ hôi hám của vị ấy, đức Phật tự tay lau thân thể cho vị ấy, mặc cho vị ấy chiếc y khô sạch ... khi biết tỳ kheo Tissa đã được thoải mái, Ngài thuyết pháp cho vị ấy nghe bằng bài kệ: *"Aciraṃ vat'ayaṃ kāyo, không bao lâu thân này ..v.v Không bao lâu thân này, Sẽ nằm dài trên đất, Bị vất bỏ, vô thức, Như khúc cây vô dụng."*

Vừa dứt bài kệ, tỳ kheo Pūtigattatissa chứng quả A la hán và vô dư y niết bàn, chúng tỳ kheo có mặt cũng đạt được thánh quả dự lưu.

Trước tình trạng bệnh tật u nhọt, ghẻ lở, hôi hám, đầy mủ máu của vị tỳ kheo Pūtigattatissa, đức Phật chẳng hề xa lánh, ngược lại Ngài đã ân cần, chăm sóc, lau chùi, tắm rửa và chỉ dạy cho đệ tử về thân xác là vô thường, giả tạm, là vay mượn, hoại diệt. Như vậy, đức Phật không những truyền trao các giá trị chân lí, kiến giải cho đệ tử về thân ngũ uẩn, giáo huấn những bài học về sự giác ngộ, mà Ngài còn gần gũi, quan tâm, yêu thương vô bờ bến dành cho chúng đệ tử và mọi người, với tư cách là người thầy trong ba cõi, đấng từ phụ của bốn loài.

Đức Phật Thích Ca Mâu Ni là hình mẫu tối thượng của người Thầy. Ngài dạy không chỉ bằng lời, mà còn bằng chính đời sống, hành vi và phẩm hạnh thanh tịnh. Ngài là tấm gương về trí tuệ, từ bi và đạo đức, minh chứng sống cho lời dạy của mình. Nói về bốn phận của nhà giáo, đức Phật nói trong Kinh Thiệ Sinh: Nhà giáo mẫu mực sẵn sóc học trò với năm bốn phận. Một là huấn luyện đúng với chính pháp. Hai là dạy trò những điều chưa biết. Ba là giải rõ những điều thắc mắc. Bốn là truyền trao, không hề giấu nghề. Năm là giúp trò trưởng

thành, hạnh phúc (bản dịch của TT.Thích Nhật Từ).

Bên cạnh đó, nói về vai trò, trách nhiệm cao cả của người đạo sư – thầy dạy đạo, cũng trong bài Kinh Thiện Sinh, đức Phật có chỉ dạy: *“Các bậc đạo sư giúp đỡ đệ tử với sáu bốn phận. Một là khuyên ngăn, không để làm ác. Hai là hướng dẫn nghệ thuật làm lành. Ba là dạy dỗ vì thiện chí lớn. Bốn là mở mang những điều chưa biết. Năm là giúp hiểu pháp sâu sắc hơn. Sáu là chỉ dạy con đường sinh thiên”* (bản dịch của TT.Thích Nhật Từ).

Có thể nói, Đạo Phật là một trong số ít tôn giáo đầu tiên đề cập, luận bàn, đề cao và tôn vinh người thầy. Dĩ nhiên, chữ “*thầy*” ở đây mang ý nghĩa phạm vi rộng hơn, vì người thầy của thế gian, ở thế học là người dạy học, truyền đạt kiến thức và kĩ năng cho người học, nhằm phát triển và nâng cao về sự hiểu biết của bản thân về tri thức ở đời sống, bao gồm khoa học tự nhiên, khoa học xã hội, ... Còn người thầy trong đạo Phật, tức các vị chư tôn đức giáo phẩm, các vị đại trưởng lão, hòa thượng, các vị giảng sư và quý tăng ni nói chung, được xem là bậc đạo sư nối gót Như Lai để hướng dẫn chỉ đường cho hàng đệ tử hậu học, gồm cả tăng, ni và phật tử đi theo trung đạo chính pháp.

Không phải là một thầy giáo sư phạm hay một nhà triết học đơn thuần, người thầy trong đạo được biết đến là người thầy tâm linh, tinh thức.

Người thầy tâm linh trong đạo Phật còn có một vai trò và trọng trách lớn hơn, khi vừa truyền trao kiến thức về Phật học vừa chuyển hóa được cuộc đời cho đệ tử, những người học trò trong đạo. Hiểu được mục đích cuối cùng là giác ngộ, giải thoát, hoằng hóa chúng sinh, do vậy người thầy truyền đạt đến cho người học bằng tất cả tâm huyết, kinh nghiệm tu học và thực nghiệm của chính bản thân. Để từ đó, người học có thể lĩnh hội, suy ngẫm và thực hành ứng dụng vào con đường tu nhân học Phật cũng như phụng sự chúng sinh. Đây thực sự là lợi ích và giá trị an lạc lâu dài. Công ơn và nghĩa tình của thầy trong đạo dành cho học trò vô cùng lớn và ý nghĩa, là những tình cảm tự nhiên, vô điều kiện, không vụ lợi, thật sâu lắng, khó mà có ngôn từ nào có thể lột tả hết được.

Trong Phật giáo, con người được nhìn nhận như một tiến trình tâm linh, trong đó vô minh là nguyên nhân dẫn đến khổ đau, và trí tuệ là con đường giải thoát. Người thầy, gọi là đạo sư hay sư phụ, chính là người dẫn dắt học trò nhận ra vô minh, thấy rõ bản chất vô thường, vô ngã của vạn pháp, và từng bước hướng đến giác ngộ. Khác với Nho giáo, nơi người thầy là hình mẫu đạo đức xã hội, trong Phật giáo, người thầy là người khai mở trí tuệ, dẫn dắt học trò tự nhận thức, hành trì và tự giải thoát.

Quan hệ thầy – trò trong Phật giáo là mối quan hệ tương hỗ, dựa trên trí tuệ và lòng thành kính. Thiếu một trong hai yếu tố này, quá trình học tập và giác ngộ khó có thể trọn vẹn. Vai trò đạo sư trong Phật giáo hiện đại không chỉ dừng lại ở việc dạy kinh, giới luật hay thiền định, mà còn là người hướng dẫn học trò trước những thông tin nhiễu loạn, định hướng tư duy đúng đắn, bảo vệ tinh thần Phật pháp trước các nguy cơ mê tín và biến tướng.

Các điển tích Phật giáo ở Việt Nam cũng cho thấy vai trò sâu sắc của người thầy. Chẳng hạn, Thiền sư Vạn Hạnh, người khai sáng triều Lý – không chỉ là bậc đạo sư uyên bác mà còn là người dẫn dắt các vị vua trẻ, giúp hình thành nhân cách, đạo đức và trí tuệ cho tầng lớp lãnh đạo, qua đó định hình lịch sử và văn hóa Việt Nam. Người thầy trong bối cảnh Phật giáo không chỉ khai mở kiến thức mà còn kiến tạo xã hội thông qua giáo dục tâm linh và đạo đức.

Như vậy, đối với người con của Phật, ngoài tình thầy trò ở ngoài đời, thì chúng ta còn có sự cảm nhận sâu sắc về ân nghĩa Thầy dạy đạo. Nếu như cha, mẹ và thầy giáo thế học có công ơn sinh thành, nuôi dưỡng thân xác, dạy dỗ và nâng cao trình độ kiến thức cho ta, nhưng đó chỉ là thân ngũ uẩn sinh diệt và tri kiến thế gian. Còn thầy dạy đạo là những người đã vun đắp, dìu dắt, xây dựng, truyền trao và hướng dẫn cũng như trang bị cho chúng ta những phương pháp tu học để giác ngộ, thoát khổ, thoát li sinh tử, trao cho ta giới thân huệ mạng bất sinh bất diệt, trưởng dưỡng hạnh lành, tu học và hành trì miên mật, sớm đạt được các quả vị Thánh.

4. Giao thoa Nho - Phật: người thầy vừa nghiêm cẩn vừa từ bi

Trong dòng chảy văn hóa Việt Nam, Nho giáo và Phật giáo đã cùng góp phần hình thành những giá trị giáo dục đặc trưng. Nho giáo nhấn mạnh nghiêm cẩn, lễ nghĩa và hình mẫu đạo đức, trong khi Phật giáo nhấn mạnh trí tuệ, từ bi, khả năng tự giác và khai mở tâm linh. Người thầy Việt Nam, qua nhiều thế kỷ, đã là hiện thân của cả hai truyền thống: vừa nghiêm minh, vừa bao dung; vừa dạy tri thức, vừa khai mở tâm hồn; vừa là chuẩn mực đạo đức, vừa là hướng dẫn thực hành tâm linh.

Nhìn từ góc độ lịch sử, có thể thấy hình ảnh này thể hiện rõ rệt trong các bậc sư tổ và danh sư nổi tiếng ở Việt Nam. Chẳng hạn, Thiền sư Vạn Hạnh (thế kỷ X-XI) vừa là cố vấn chính trị, vừa là bậc thầy tâm linh, đã giáo dục các vua trẻ và tầng lớp tri thức thông qua lễ nghĩa Nho giáo và giáo lý Phật giáo, tạo nên một thế hệ lãnh đạo vừa uyên bác vừa nhân ái. Hay trong thời Nguyễn, nhiều vị cao Tăng vừa dạy kinh luận, vừa dạy lễ nghi, giúp học trò rèn luyện trí tuệ và nhân

cách. Những minh chứng này cho thấy sự giao thoa giữa Nho giáo và Phật giáo đã tạo nên hình mẫu người thầy lý tưởng: vừa là người hướng dẫn hành vi đúng đắn, vừa là người khai mở nhận thức tâm linh.

Truyền thống giao thoa ấy còn được phản ánh trong quan niệm hiện đại về giáo dục, khi người thầy không chỉ là người truyền đạt kiến thức mà còn là người truyền cảm hứng đạo đức, khơi dậy trí tuệ nội tại, hướng học trò phát triển toàn diện về nhân cách, tinh thần và trí tuệ. Sự nghiêm cẩn giúp học trò hình thành kỷ luật và trách nhiệm, còn từ bi giúp họ nuôi dưỡng lòng bao dung, hướng đến lợi ích cộng đồng. Do đó, người thầy trong văn hóa Việt Nam vừa là chuẩn mực đạo đức, vừa là người dẫn đường tâm linh, đồng thời là cầu nối giữa tri thức thế tục và giá trị tâm linh.

5. Trách nhiệm người học trò dưới góc nhìn Phật giáo

Vai trò của người thầy là rất quan trọng, mang ý nghĩa giáo dục và nhân văn cao, khi xã hội tôn vinh người thầy và lấy hình ảnh người thầy làm mô phạm, thước đo, tấm gương sáng để người học có thể soi chiếu, học hỏi và nương tựa. Người thầy trong đạo được ví như bồ đề cây cao bóng cả có thể chở che bóng mát và là nơi nương tựa của hàng đệ tử, ni và phật tử hậu học.

Nhưng sẽ thiếu sót lớn khi nói về truyền thống tôn sư trọng đạo mà không đề cập đến bốn phận của người học trò, xét trong mối quan hệ với người thầy. Người học là đối tượng thọ nhận kiến thức và thực hành ứng dụng giáo pháp vào con đường tu học Phật và hành trì, phụng sự. Trong mối quan hệ tương quan với sư phụ, thì người học trong đạo thường được biết đến với tên gọi là đệ tử.

Thời đức Phật, Tôn giả Ananda được xem là một người đệ tử hết lòng cung phụng đức Phật, *“Ananda hầu hạ Thế tôn, đem nước, đem tắm rửa răng, rửa chân, đi theo Thế Tôn, quét phòng cho Thế Tôn. Ban ngày, Ananda ở một bên đức Phật, nhắc nhở những điều cần làm; ban đêm cầm đèn và gậy. Ananda đi xung quanh phòng đức Phật sẵn sàng đáp ứng nếu Thế Tôn có gọi. Thế Tôn tại Jetavana, xác chứng Ananda là vị Tỳ kheo đệ nhất về năm phương diện: Đa văn, tâm tư cảnh giác, sức mạnh đi bộ, lòng kiên trì, và sự hầu hạ chu đáo”* (Trích Kinh Tiểu Bộ (tập II), Hòa thượng Minh Châu dịch, 2015 - Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, tr.472).

Theo đức Phật, trong Kinh Thiện Sinh, người đệ tử hay học trò, phải có bốn phận: Hối này Thiện Sinh, phương Nam tượng trưng các thầy cô giáo. Học trò

chuẩn mực cung phụng nhà giáo với năm bốn phận, nhờ đó an ổn, không còn lo sợ. Một là hầu thầy, giúp những thứ cần. Hai là cung kính, cúng dường, dâng lễ. Ba là khát ngưỡng, cầu học không chán. Bốn là kính thuận những điều thầy dạy. Năm là nhớ làm những điều đã học (bản dịch của TT.Thích Nhật Từ).

Đức Phật là bậc toàn giác, Ngài đã chỉ ra năm bốn phận của thầy, năm bốn phận của trò, tương ứng nhau. Nhờ đó, mối quan hệ giữa thầy và trò thêm gắn kết dài lâu, ý nghĩa thiêng liêng và cao cả hơn. Dù ở không gian và thời gian nào, người học trong đạo vẫn phải luôn hướng về đức Phật – người khai sáng ra đạo Phật, hướng về Thầy Tổ, những người thầy gián tiếp hoặc trực tiếp truyền đạo, trao giới, quy y và dạy dỗ chúng ta. Một lòng tôn kính thầy của mình với năm bốn phận mà đức Phật đã tuyên thuyết. Người học sẵn sàng hỗ trợ, giúp đỡ thầy, luôn cung kính lễ nghi, luôn thể hiện tinh thần cầu học không ngừng, thực hiện theo những lời dạy bảo của thầy, để xứng đáng là người đệ tử của sư phụ.

Ngoài ra, đạo Phật đề cao tinh thần tự lực, chính niệm và tu dưỡng. Đức Phật từng dạy: *“Hãy tự mình thấp đuốc lên mà đi.”* Lời dạy này nhấn mạnh rằng, việc học không thể chỉ dựa vào thầy, mà phải đi kèm với sự nỗ lực, quán chiếu, thực hành và chuyển hóa bản thân. Người học không thụ động; họ phải tích cực trau dồi trí tuệ, rèn luyện nhân cách và sống đúng lời dạy của thầy.

Trách nhiệm của người học được hiểu theo ba phương diện: biết ơn, hành trì và lan tỏa. Biết ơn để nuôi dưỡng tâm khiêm nhường và tôn trọng, hành trì để thực hành đúng những lời dạy, không chỉ trong tri thức mà còn trong đạo đức và tâm linh, lan tỏa để những giá trị học được trở thành nguồn năng lượng tích cực cho cộng đồng. Khi học trò thực hành đúng những nguyên tắc này, mối quan hệ thầy – trò trở nên sinh động, tương hỗ, và quá trình giáo dục mới đạt hiệu quả cao nhất.

Trong bối cảnh giáo dục hiện đại, trách nhiệm người học còn được mở rộng sang khả năng nhận thức thông tin, chọn lọc tri thức giữa biển thông tin nhiễu loạn, ứng xử khôn khéo và phát triển trí tuệ độc lập. Sự trưởng thành của học trò chính là minh chứng rõ ràng nhất cho hiệu quả của giáo dục và tâm huyết của người thầy. Người học không chỉ học để đạt thành tựu cá nhân, mà còn học để trưởng thành về nhân cách, để hạnh phúc nội tâm và góp phần xây dựng xã hội nhân ái.

6. Mối quan hệ thầy và trò

Nói đến truyền thống tôn sư trọng đạo là nói đến mối quan hệ tương tức và tương nhập. Đây là mối quan hệ cùng nhau, nếu thiếu hay tách biệt sẽ không

tồn tại. Có cả thầy và trò trong mối quan hệ trong nhau, cùng nhau, để hiện hữu, chuyển tải và hóa Đạo và cuộc đời. Nếu như với cha mẹ là mối quan hệ huyết thống, thì với thầy là mối quan hệ tâm linh khăng khít, không có một tác nhân nào làm chia cắt, tách biệt. Thầy và trò là mối quan hệ thiêng liêng, cao cả. Người học trò đạt thành tích giỏi trên bước đường học tập và lập nghiệp là nhờ công ơn giáo huấn và dạy dỗ từ người thầy, và ngược lại. Thầy giỏi, ắt sẽ có những học trò xuất sắc, nối tiếp. Hình ảnh về mối quan hệ thầy trò thật tuyệt vời và sáng đẹp giữa trời đất vũ trụ sinh diệt này.

7. Giáo dục hiện đại và ý nghĩa của người thầy

Trong kỷ nguyên số, giáo dục phải đối diện với thách thức: tri thức phong phú, thông tin đa chiều, công nghệ thay thế nhiều vai trò dạy – học truyền thống. Trong bối cảnh này, người thầy càng cần nhận thức rõ sứ mệnh cốt lõi: không chỉ là người truyền đạt thông tin, mà là người dẫn đường tâm thức, nuôi dưỡng nhân cách, phát triển trí tuệ, và hướng học trò khai mở tâm linh.

Người thầy hiện đại cần kết hợp tri thức khoa học, phương pháp sư phạm hiệu quả, khả năng dẫn dắt cảm xúc và tinh thần từ bi. Giáo dục chỉ thực sự có giá trị khi nó hướng con người sống hạnh phúc, hiểu mình, nhận thức trách nhiệm, và đồng thời biết góp phần cho cộng đồng và xã hội. Người thầy hiện đại, trong tinh thần Phật học, chính là hình tượng dẫn dắt trí tuệ, nuôi dưỡng từ bi, và soi sáng con đường nhận thức, làm cho học trò không chỉ học chữ mà còn học sống, học hiểu và học giác ngộ.

Bằng những ví dụ từ lịch sử giáo dục Phật giáo ở Việt Nam, có thể thấy rằng những vị thầy không chỉ dạy kinh luật hay thiền tập mà còn hướng dẫn học trò ứng xử trong xã hội, giải quyết mâu thuẫn, phát triển tinh thần hợp tác và lòng nhân ái. Trong thế giới hiện đại, người thầy còn là điểm tựa tinh thần, giúp học trò vượt qua áp lực xã hội, định hướng giá trị, và phát triển nhân cách toàn diện.

Trong giáo dục hiện đại, khi tri thức và công nghệ phát triển mạnh mẽ, việc trở về với giá trị tâm linh, đạo đức, và trách nhiệm xã hội của người thầy trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết. Trở về với tinh thần “*tôn sư trọng đạo*” không chỉ là tôn vinh nghề nghiệp, mà còn là cách khẳng định vai trò nhân bản và trí tuệ của giáo dục: người thầy và người học cùng học, cùng tu, cùng trưởng thành, đồng hành trên con đường hướng đến hạnh phúc, giác ngộ và lợi ích cộng đồng.

Ngày 20/11 vì thế không chỉ là dịp tri ân nghề giáo, mà còn là ngày nhắc nhở mỗi người thầy hãy giữ tâm sáng và lòng từ, mỗi người học hãy nuôi dưỡng tri ân và tinh tấn, để ánh sáng giáo dục – cả thế gian và xuất thế gian – mãi soi đường cho nhân loại.

Tác giả: **Ngộ Minh Chương**

Học viên Cử nhân Phật học Từ xa Khóa X – Học viện Phật giáo Việt Nam tại TP.
Hồ Chí Minh